

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים אזרחיים

ע"א 11141/08

בפני : כבוד המשנה לנשיאה א' ריבלין
כבוד השופטת א' חיות
כבוד השופט י' עמית

המערער : בועז יונה

נגד

- המשיבים :
1. מדינת ישראל
 2. כונס הנכסים הרשמי
 3. עו"ד יצחק מולכו
 4. ג'ורג' אלבז ע"י מרכז נגה- לייצוג נפגעי עבירה
 5. מלכה סירוטה
 6. סירוטא סטס
 7. משה שוראקי
 8. עפרה שוראקי
 9. אבי נחמיה
 10. מרים נחמיה
 11. יהודה צפירה
 12. סימה צפירה
 13. אירית צפירה
 14. ישראל צפירה
 15. מאיר בן אמו
 16. סופיה בן אמו
 17. אוהד מזרחי
 18. עומר מזרחי
 19. מירב אגסי
 20. עזרא אגסי
 21. יוני יעקב אזנקוט
 22. משה נחמן אזרן
 23. חן חביבה אזרן
 24. עמרם אלפסי
 25. סיוון אלפסי
 26. אסתר אמר
 27. אהרון אלזרוב
 28. מרגריטה אילזרוב
 29. גלעד ארזואן
 30. נינה שירה ארזואן
 31. אריאל גולד
 32. מיכל גולד
 33. יוסף גולד

34. שרה גולד
 35. גד גרשון
 36. אורלי גרשון
 37. גלית דהן
 38. יחיאל דהן
 39. ענת פרוכט דוד
 40. שמואל דוידוביץ
 41. שלומית דוידוביץ
 42. יוסף חיים האוזי
 43. צביה תמר האוזי
 44. גבריאל ז'אבחרוב
 45. זוליחה ז'אבחרוב
 46. דקל חדד
 47. מורן חדד
 48. מאיר חזן
 49. רחל חזן
 50. יצחק חשין
 51. מלכה חשין
 52. יצחק לוי
 53. משה מזרחי
 54. יולנדה ניסים
 55. מרדכי ספר
 56. ליטל ספר
 57. ניסים עידן
 58. ליז עידן
 59. דודו סעדו
 60. שלמה פרץ
 61. שרית פרץ
 62. שמעון רוזנבלט
 63. גיטל רוזנבלט
 64. נחמן שפירא
 65. שפרה שפירא
 66. יום טוב שטרן
 67. חנה מרים שטרן שטרן
 68. שלומית תדמור סולנג'

ערעור על גזר-דין של בית-המשפט המחוזי בירושלים
 מיום 19.11.08 בת.פ. 209/08 שניתן על-ידי כבוד השופט
 מ' רביד

- תאריך הישיבה : ח' באב התש"ע (19.7.10)
- בשם המערער : עו"ד יאיר גולן ; עו"ד נחשתן שוחט
- בשם המשיבה 1 : עו"ד נעמי זמרת ; עו"ד סטיב בוארון ;
 עו"ד גלעד סקולובר
- בשם המשיב 2 : עו"ד אופיר פורת

בשם המשיב 3 : עו"ד יצחק מולכו - בעצמו

בשם המשיבים 4-68 : עו"ד ד"ר דנה פוגץ ; עו"ד טלי איזנברג

פסק-דין

המשנה לנשיאה א' ריבלין:

1. המערער הורשע על פי הודאתו, במסגרת הסדר טיעון, בעבירות שביצע אגב עיסוקו בקבלנות בניין בפרוייקטים שבוצעו על ידי חברות שונות בהן חברות ציבוריות (להלן: החברות), בין השאר, עשה המערער שימוש בכספי רוכשי הדירות לצרכיו שלו, נמנע מלספק להם בטוחה כחוק להבטחת השקעותיהם בדירות וְערך רישומים כוזבים בכספי החברות. פעולותיו הביאו להתמוטטות החברות ולפגיעה קשה ברוכשי הדירות. דינו נגזר והוטל עליו עונש של שבע שנות מאסר לריצוי בפועל ועונש של מאסר מותנה. המערער חוייב גם לפצות את רוכשי הדירות, שנפגעו ממעשיו, בסכום של שמונה מליון ש"ח; חיוב אחרון זה חרג מהסדר הטיעון שנחתם בין הצדדים למשפט במסגרתו נקבע פיצוי בסך של ארבע מליון ש"ח.

הערעור, ערעור אזרחי על פי טיבו, מופנה כלפי החיוב בפיצוי.

2. המערער מלין על כך שאף על פי שבית המשפט המחוזי סבר כי יש לכבד את הסדר הטיעון ביחס לעונש המאסר, הוא בחר לסטות מהסדר הטיעון ככל שהוא מתייחס לרכיב הפיצוי שנפסק לטובת רוכשי הדירות. בית המשפט מאן ליתן משקל לטענת שני הצדדים, כי הפיצוי מקורו בכספים של קרובי משפחה של המערער ושל חבריו וכי המערער עצמו נותר חסר כל; מצבו הכלכלי של הנאשם, כך סבר, אינו צריך להשפיע על גובה החיוב.

רכיב הפיצוי הכספי, כך מסביר המערער, הוא בשיעור שאין לו תקדים במשפט בארץ והוא חורג באורח קיצוני מן הפיצוי עליו הוסכם בין המערער לבין התביעה קודם לבירור ההליך המשפטי ובמסגרת הסדר הטיעון.

רכיב הפיצוי, כך הוא מציין, הוא מרכיב חשוב בהסדר הטיעון. הוא נקבע בהסכמה גם בהתחשב בעונש המאסר אותו הציעו הצדדים ובקביעתו הובא בחשבון גם המאמץ המיוחד שנדרש לגיוס הכספים ממקורות חיצוניים. מכל מקום, אין בפיצוי, כך

הוא מסביר, כדי למצות את הסעד האזרחי המוקנה למתלוננים. בית המשפט צריך היה לשקול, כך נטען, את חלופות הפעולה האפשריות שעמדו בפני התביעה שביקשה לחתור להשגת פיצוי משמעותי, ובעיקר אפשרי. גם קביעתו של בית המשפט המחוזי – כאילו יכולתו הכלכלית של נאשם אינה מהווה שיקול לעניין היקף הפיצוי – היא קביעה מוטעית לדעת המערער, במיוחד כשהיא מיושמת באופן גורף וחסר אבחנה. יש לסייג קביעה זו, לשיטת המערער, בדרישת יחס של סבירות בין יכולת כלכלית אובייקטיבית לבין היקף הפיצוי. הטלת רכיבי ענישה שאין יכולת אובייקטיבית לקיימם, יש בה עצמה, לדעת המערער, משום פגיעה בעקרון שלטון החוק מחמת החלשת היכולת לאכוף גזרי דין פליליים.

הפיצוי, כך מציין המערער, הוא במהותו ובתכליתו רכיב אזרחי במסגרת הענישה הפלילית ועובדה זו צריך שתשליך על ההתייחסות אליו. כך, יש להביא בחשבון קביעת הפיצוי ביתר שאת את עיקרון כיבוד הסדרי הטיעון. מכל מקום, כך מדגיש המערער, יש לבחון את סבירותו של הסדר הטיעון כמכלול שלם שבו רכיב הפיצוי הוא רכיב חשוב, אך לא יחיד. בשל אילוצים מציאותיים, כך מסביר המערער, לא היה בא הסדר הטיעון לעולם אילו הייתה מציבה התביעה כתנאי להסדר, את סכום הפיצוי שנקבע על-ידי בית-המשפט בסופו של הליך.

3. לגוף הדברים מסביר המערער כי מקצת מן העבירות בהן הורשע אינן רלוונטיות לעניין רכיב הפיצוי, כי בכל הנוגע לעבירות הגניבה בידי מורשה וקבלת דבר במרמה הייתה הסכמה עובדתית כי במרבית הכספים נעשה שימוש בעיקר לשמר את פעילותן של החברות הקבלניות; מבלי שיש בכך כדי לגרוע מאחריותו הפלילית, מציין המערער, הוא לא התעשר ממעשיו והיה קרבנם הראשון משהביא לקריסת מפעל חיים של שני דורות. המערער אינו כופר בהיקף הנזקים שנגרמו לדיירים; הוא אינו כופר בכך שגם הפיצוי שנגזר עליו לא ממצה, ככל הנראה, את מלוא הנזקים של הדיירים. הפיצוי בסך ארבע מליון ש"ח, עליו הוסכם עם התביעה, נועד, כך הוא מסביר, כדי להיטיב, ככל הניתן, את נזקיה של קבוצת דיירים מיוחדת שעניינם לא הוסדר במסגרת פעולותיהם של כונסי הנכסים – המדובר בקבוצה של 50 עד 100 משפחות מבין 4,500 המשפחות שעניינם נמצא בהסדר.

ההסתמכות, במקרה זה, על הסדר הטיעון, כך טוען המערער, עולה על ההסתמכות הרגילה הכרוכה בהודאה באשמה במסגרת הסדרי טיעון. הסתמכותו היא חלק ממאמץ מיוחד לעשות ככל שלא ידו כדי להיטהר, במידת האפשר, מחטאיו. במסגרת זו הוא נכון להסתמך לחלוטין על שיקול דעתה של התביעה. הסדר

הטיעון, כך הוא מציין, גרם לו, למערער, להסיר התנגדות להסגרתו מאיטליה לישראל, ויצר מנגנון של שיתוף פעולה עם המשטרה ועם כונס הנכסים הרשמי, כמו גם מנגנון אקטיבי לגיוס סכומי כסף נכבדים. הוא היה כרוך גם, כך מסביר המערער, בויתור על זכויות דיוניות אלמנטריות. שיקולי התביעה הכללית בעריכת הסדר הטיעון, הם לא רק סבירים, לדעת המערער, כי אם גם ראויים לכל שבח מבחינת קידום האינטרס הציבורי. ההסדר הביא לסיום מהיר ותכליתי של ההיבטים הפליליים של הפרשה, הביא להטלת עונש קשה, הכולל מאסר מרתיע לתקופה ארוכה, חרף נסיבותיו האישיות. ההסדר הביא גם, לשיתו, לחסכון בעלויות הכבדות של ניהול הליכים וליצירת בסיס להמשך אפקטיבי ומהיר של הדיון במישור האזרחי. מוצדק היה מבחינת האינטרס הציבורי, מציין המערער, לתמריץ הודאה ונטילת אחריות והבעת חרטה – דבר שיש לעודד כעניין של מדיניות. אלמלא ההסדר, כך סבור המערער, לא היה מגוייס סכום הפיצוי שהוסכם עליו ולא היה משולם מיד ועוד קודם לתחילת הליכי המשפט.

המערער משיג על נימוקי גזר-הדין כפי שפורשו על-ידי בית המשפט קמא. בניגוד לאמור בפסק-הדין, סבור המערער כי התביעה הביאה בחשבון הסדר הטיעון את עניינם של כל הנפגעים מקריסת החברות בהן פעל המערער, ובשום פנים אין לומר כי היא התעלמה מן "החובה הציבורית להבטיח הזכות לדיון נאות".

4. המשיבה 1, מדינת ישראל, תומכת בעמדתו של המערער. הסדר הטיעון אליו הגיעו הצדדים, כך היא מדגישה, נערך בהתאם לכללים המקובלים ועל-פי שיקולים ראויים והוא מבטא איזון נכון בין האינטרס הציבורי לבין טובת ההנאה שניתנה לנאשם. המדינה מציינת כי היא ראתה חשיבות ציבורית בהגעה להסדר טיעון, בין היתר, בהתחשב בכך שהמערער הודה בעבירות המיוחסות לו, ויתר על ההליכים המשפטיים הנוגעים להסגרתו והסכים להסגרה. ההסדר כלל ענישה מיידית ומשמעותית, העולה בקנה אחד עם רף הענישה בעבירות דומות. המדינה מדגישה כי לכל אורך הדרך היא ראתה לנגד עיניה את טובתם של נפגעי העבירות שביצע המערער, ועשתה כל שאלא ידיה כדי להשיג עבורם את הפיצוי המקסימלי האפשרי והמיידית בנסיבות המקרה.

המדינה מציינת עוד כי היא ויתרה על האפשרות לבקש הטלת קנס משמעותי על המערער לטובת קופת המדינה ותחת זאת חתרה להשגת פיצוי לטובת נפגעי הפרשה – פיצוי שהוסכם לגביו כי יופקד מראש ועוד בטרם ייחתם הסדר הטיעון. המדינה מסבירה כי היא פנתה מצידה למנהל המיוחד שמונה בעניינן של החברות ולכונס הנכסים הרשמי, עוד קודם לחתימה על הסדר הטיעון, וזאת כדי להתעדכן בדבר מצבם

של נפגעי העבירה – רוכשי הדירות. המדינה מציינת כי גם היא עדכנה מצידה את המנהל המיוחד וכונס הנכסים בדבר הסדר הטיעון עוד במהלך התגבשותו. גם לאחר מתן גזר הדין בבית המשפט המחוזי, כך מציינת המדינה, היא שבה ושקלה את עמדתה והגיעה למסקנה כי הסדר הטיעון שהוצג בפני בית המשפט המחוזי היה הסדר ראוי ומאוזן, בנסיבות העניין, ולא היה מקום להתערב בו.

5. כונס הנכסים הרשמי עומד בטיעונו בפנינו על חומרת מעשיו של המערער ועל הפגיעה הקשה בציבור רוכשי הדירות. הוא מסביר כי הוא והמנהל המיוחד הגיעו להסדרים יחודיים עם כלל הבנקים המעורבים בפרשה באופן שאלה לא מיצו את זכויותיהם כנושים מובטחים של החברות וספגו חלק מן הסכומים שהיו חסרים להשלמת רכישתן של הדירות. כונס הנכסים הרשמי סבור כי הרכיב האזרחי הוא הרכיב הדומיננטי של הפיצויים לטובת נפגעי עבירה, ומשכך השיקולים לגבי ההתערבות בגובה הפיצוי אמורים להיות זהים לאלה הנוהגים בכל הנוגע להתערבות בגובה הפיצוי שנפסק במסגרת הליך אזרחי – לאמור, התערבות חריגה.

כונס הנכסים הרשמי וכמוהו המנהל המיוחד מציינים כי הדגישו בפני בית המשפט המחוזי כי מבחינתם "כל שקל שמגיע לקופה הוא ודאי טוב", "כל מקור כספי אנו מברכים עליו", אולם אין לומר כי "ארבעה מליון ש"ח יפתרו את הבעיה... זה פחות או יותר רבע ממה שנחוצך כדי להציל אותם באופן חלקי". הם סבורים כי בית המשפט קמא הביא בחשבון שיקוליו, בהחלטתו שלא לאשר את רכיב הפיצוי שבהסדר, את מכלול השיקולים לחומרא ולקולא ואין הצדקה לדעתם להתערב בהחלטתו.

המנהל המיוחד מדגיש כי משניתנה הזדמנות לנפגעי העבירה להצטרף להליך הפלילי, אין זה מתפקידו לייצגם אלא להביא בפני בית המשפט את התמונה הכללית. הוא מדגיש את מספר הנפגעים ואת היקף הנזקים שנגרמו לרוכשי הדירות. אך מובן הוא, מציינ המנהל המיוחד, שאין הקומץ משביע את הארי ואין די בפיצוי כפי שנקבע בהסדר הטיעון כדי להוות פיצוי ממשי לרוכשי הדירות הנמנים על קבוצת הנפגעים החלשים. ואכן, חלק מן הנפגעים הקשים צורפו להליך המשפטי וטענותיהם בעניין זה, המאששים את התמונה הקשה שהוצגה במשפט – נשמעו גם היום באמצעות באי-כוחם. יש ליתן להם משקל נכבד בכל הכרעה בפרשה זו. בהקשר זה, ראוי עם זאת לציין כי היות והפיצוי נגזר על המערער לאחר מתן צו כינוס הנכסים, אין הוא נכלל בגדר חובות בני תביעה (ראו סעיף 71(א) לפקודת פשיטת הרגל [נוסח חדש], התש"ם-1980 כשם שקנס שהוטל לאחר צו כינוס נכסים אף הוא אינו בר תביעה (ש' לויזן, א' גרוניס, פשיטת רגל, מהדורה שלישית 2010, 207). הפיצוי לפיכך לא יוכל להשתלם

מנכסי המערער או מקופת פשיטת הרגל, שכל נכסיו מוקנים לנאמן, והמערער לא יופטר מהפיצוי אפילו אם יינתן לו הפטר בסיום הליך פשיטת הרגל.

6. דין הערעור לדעתי להתקבל.

על דבר קריסת חברות חפציבה ועל דבר בריחתו של המערער מן הארץ נודע בחודש אוגוסט 2007. סמוך לאחר מכן הוצא צו הקפאת הליכים נגד החברות, כונס הנכסים הרשמי מונה כנאמן זמני ומונה מטעמו מנהל מיוחד. המנהל המיוחד החל לפעול, יחד עם כונס הנכסים הרשמי, לאיתור נכסי קבוצת החברות ולהשלמת בניית הדירות בפרוייקטים השונים בהסדר עם הבנקים ועם רוכשי הדירות. במקביל, נפתחו הליכי פשיטת רגל נגד המערער ואשתו ומונה כונס נכסים לניהול נכסיהם ולאיתור נכסים נוספים המשתייכים להם. המערער עצמו הוכרז כפושט רגל. במקביל, נפתחה בעניינו חקירה פלילית וביום 30.8.2007 הוא נעצר באיטליה וניתן שם צו הסגרה נגדו באותן עבירות המוכרות גם בדין האיטלקי. בעוד הליך ההסגרה תלוי ועומד, ניהל פרקליטו משא-ומתן עם המדינה והדבר נסתיים בחתימה על הסדר טיעון בחודש יוני 2008. במסגרת הסדר הטיעון הוסכם על הסגרתו של המערער, על שיתוף פעולה של המערער עם המנהל המיוחד לאיתור נכסים, על הודאתו בכתב האישום שיוגש נגדו כנגזר מצו ההסגרה ועל העונש שייגזר עליו. עוד הוסכם כי הצדדים יעתרו לבית המשפט להטלת עונש של שבע שנות מאסר לריצוי בפועל, עונש של מאסר מותנה, ביטול רישומו של המערער בפנקס הקבלנים לצמיתות ותשלום פיצוי לרוכשי הדירות שנפגעו בסכום של ארבעה מליון ש"ח, אשר יגוייס מקרוביו של המערער.

הודעה על הסדר הטיעון הוגשה מטעם הצדדים לבית המשפט המחוזי ביום 21.7.2008, בצירוף כתב אישום כנגד המערער ובקשה בהסכמה למעצר עד תום ההליכים.

7. ביום 6.10.2008 הורשע המערער, על פי הודאתו, בעובדות שיוחסו לו בכתב האישום ושני הצדדים פרשו בפני בית המשפט את נימוקיהם לאישור הסדר הטיעון. בפני בית המשפט הופיעו גם המנהל המיוחד וכונס הנכסים הרשמי, ואלה תארו שם את נסיבות המקרה ואת היקף הפגיעה בנפגעי העבירה. אחת מנפגעות העבירה סיפרה בבית המשפט את סיפורה האישי.

במסגרת הטיעונים לעונש פירטה המדינה את מהות המעשים שביצע המערער ואת חומרת העבירות ופירטה בפני בית המשפט גם את מסכת השיקולים שהצדיקה,

לדעתה, את קבלת הסדר הטיעון. המדינה הודיעה כי אינה מבקשת לחייב את המערער בתשלום קנס כספי ועתרה תחת זאת לחיובו במתן פיצוי לנפגעי הפרשה בסכום של ארבעה מליון ש"ח. הכספים האלה לא נמנו על קופת כינוס הנכסים כי אם נאספו בידי קרובי משפחה וחברים והם התווספו על הכספים שבידי המנהל המיוחד. המדינה הבהירה לבית המשפט כי ההסדר נעשה גם מתוך התחשבות בגורמי חקירה ואכיפה נוספים וביניהם המנהל המיוחד.

המערער, מצידו, קיבל אחריות על מעשיו והביע חרטה עליהם.

ביום 19.11.2008 נגזר דינו של המערער. בית המשפט המחוזי אימץ את הסדר הטיעון, למעט את רכיב הפיצוי שהוכפל מן הסכום המוסכם (ארבעה מליון ש"ח) והועמד על סכום של שמונה מליון ש"ח. בעניין זה סבר בית המשפט, כאמור, כי התביעה לא נתנה משקל ראוי לעניינם של נפגעי העבירה ולא מילאה חובתה לדאוג לזכאי דיור, וכי הפיצוי המוסכם מחייב סטייה מהסדר הטיעון.

8. סוגיית ההתערבות של בית המשפט הפלילי בהסדרי טיעון אליהם הגיעו הנאשם והתביעה נבחנת באמות המידה של האיזון שבין האינטרסים המתחרים הכרוכים בעיצוב הסדרי הטיעון. במסגרת זו יש ליתן משקל ראוי לצורך לכבד את שיקול הדעת של התביעה וליתן אמון בהגינותה ובסבירות שיקוליה. ככלל, יניח בית המשפט כי התביעה, המופקדת על האינטרס הציבורי, פועלת בתום לב ומשיקולים ענייניים. בצד הצורך הזה מתקיים גם האינטרס המערכתי בשימוש בהסדרי טיעון כדרך להבטחת הליכים יעילים המתקיימים ומסתיימים בתוך זמן סביר.

כנגד אלה מוצבת החובה להבטיח את האינטרס הציבורי שבהטלת עונשים הולמים, ובמידת הצורך גם מרתיעים, על עבריינים באופן שתמנע הקלה מופלגת, שאין לה צידוק, בענישה. שיקולים אלה אינם מתאינים גם מקום בו מדובר ברכיב "האזרחי" שבגזר הדין – לאמור, רכיב הפיצוי לקרבן העבירה. בפועל, אין לחלץ רכיב זה מתוך מכלול יסודות הענישה ואין לבחון אותו באופן עצמאי.

בית המשפט אשר מתבקש לאמץ את הסדר הטיעון בוחן, בראש ובראשונה, אם נפל פסול בהודיית הנאשם; אם מצא שאין הדבר כך הוא ירשיע את הנאשם על פי הודייתו ויגזור את דינו (ע"פ 1958/98 פלוני נ' מדינת ישראל, פ"ד נז(1) 577). בית המשפט בוחן אז אם מתקיים האיזון הראוי בין האינטרס הציבורי הרחב והפרטני לבין טובת ההנאה שניתנת לנאשם. במסגרת זו מובא בחשבון ההחלטה החסכון במשאבי

המערכת המשפטית במובן הרחב של הדברים. בית המשפט אינו יכול להתעלם במסגרת זו מציפיותיו ומהסתמכותו של הנאשם בכל הנוגע לגזירת דינו, בעקבות ויתורו על הזכות לנהל הליך משפטי ובעקבות ויתורו מראש על כל סיכוי לצאת זכאי בדין. משמתקיים האיזון הראוי, יאמץ בית המשפט, ברגיל, את הסדר הטיעון (עניין פלוני הנ"ל). גם אם יסבור בית המשפט כי יש לדחות את הסדר הטיעון יביא בית המשפט בחשבון גזירת הדין את העובדה שהנאשם הודה בעקבות הסדר הטיעון. העונש שייגזר, על כן, במקום בו נדחה הסדר הטיעון, אינו יכול לחרוג בלא כל יחס מן העונש עליו הסכימו הצדדים (עניין פלוני, עמ' 620).

9. משבאים אנו לבחון את סבירות האיזון שהשתקף בהסדר אליו הגיעו הצדדים בעניינו של המערער, יש להביא בחשבון את השיקולים השונים שעמדו ביסוד ההסדר. בעקבות ההודאה באה במקרה זה ענישה מיידית חמורה, גם בהתחשב בחומרת העבירות. עונש המאסר שנגזר על המערער הוא עונש שאינו קל. הסדר הטיעון הביא, במקרה זה, ללא ספק, לחסכון במשאבי המערכת. מן הבחינות האלה היה הסדר הטיעון ראוי.

עיקר הסתייגותו של בית המשפט המחוזי נבעה מן העובדה שלפחות חלק מרוכשי הדירות לא זכו, בסופו של יום, לפיצוי נאות על נזקיהם. על כך אין חולקים, אלא שנראה כי גם את השיקול הזה ראוי לבחון לאור מכלול נסיבות המקרה ושלא בנפרד מיתר רכיבי העונש שנגזר על המערער. ראשית, אין לקבל את ההנחה כי המדובר ברכיב אזרחי לחלוטין, שההכרעה בגינו נבחנת, בערכאת הערעור, במשקפי ההתערבות בפסק דין כספי שניתן בהליך אזרחי רגיל. הסדר הפיצוי המתואר בסעיף 77 לחוק העונשין, תשל"ז-1977 כולל מאפיינים פליליים ואזרחיים כאחד (רע"פ 2976/01 אסף נ' מדינת ישראל, פ"ד נו(3) 418 (2002)). חרף מאפייניו האזרחיים, הסדר הפיצוי שבמסגרת ההליך הפלילי איננו ההליך הממוצה ובוודאי לא ההליך המועדף למימוש החובה לפצות נפגעי עבירה על נזקיהם. בפועל, אין הוא מוציא את הזכות לממש את הזכות לפיצוי מלא, במסגרת הליך אזרחי רגיל, ואין הוא משמש לה תחליף (רע"פ 9727/05 פלוני נ' מדינת ישראל (לא פורסם, 8.8.2007); ע"פ 10632/07 מזרחי נ' מדינת ישראל (לא פורסם, 10.6.2008)). בכך אין כמובן כדי לגרוע מן הצורך להיטיב עם הניזוקים, ולהביא בחשבון את עניינם, גם במסגרת המוגדרת של הוראת סעיף 77 לחוק העונשין. ואכן, המדינה עשתה כן, ללא ספק, הן בדרך של ויתור על חיוב בקנס כספי לקופתה והן בדרך של היוועצות עם כונס הנכסים הרשמי ועם המנהל המיוחד, בכל הנוגע לאומדן נזקיהם של רוכשי הדירות ובכל הנוגע להסדרים עם הבנקים ולהבהרת מעמדם של רוכשי הדירות בסולם הנושים. נתונים אלה הם שהביאו, כך מצהירה

המדינה, להענקת משקל רב לצורך להבטיח פיצוי שאינו רק ממשי כי אם גם מידי. צורך זה נבחן גם לאור העובדה שהמערער הוכרז כפושט רגל באופן שהדרך היחידה להשגת כספים מחוץ לקופת פשיטת הרגל הייתה לקבל הסכמה של קרוביו של המערער להמציא כספים ממקורות חיצוניים. המדינה מצהירה כי היא עשתה את הנדרש כדי להבטיח כי הכספים לא יגרעו מקופת הכינוס וכי לא יהא בהם כדי לקיים העדפה אסורה של נושים. יתרה מכך, המדינה השתכנעה כי אין ביכולתו של המערער להשיג סכום גבוה יותר, מאחרים, ועל כן עתרה לבית המשפט בבקשה לחייב את המערער בפיצוי בסך ארבעה מליון ש"ח ובלבד שהסכום יגויס באופן מידי וישולם עוד טרם החתימה על הסדר הטיעון. מקובלת עלינו הצהרת המדינה כי עמידה על קביעת פיצוי גבוה יותר הייתה עשויה לאיין את ההסדר כולו, מה שהיה גורם, בסופו של דבר, שהסיכוי להשגת פיצוי מידי לנפגעי העבירה היה נמוך ביותר, אם בכלל. עמדה זו מסתברת בנסיבות העניין בהתחשב, בין השאר, בעובדה, כי המערער הוכרז כאמור כפושט רגל.

10. אף שהוסבר למערער מראש כי במידה שבית המשפט קמא יחמיר עימו מעבר להסדר הטיעון, עשויה המדינה להציג עמדה שונה בפני ערכאת הערעור, שקלה המדינה את הדברים מחדש ובאה לכלל אותה מסקנה עצמה כי הסדר הטיעון היה ראוי, כי הוא מקיים את כללי האיזון הראויים ונותן ביטוי הולם לאינטרס הציבורי בכלל ולאינטרס נפגעי העבירה בפרט. אכן, ברגיל, אין המדינה ממהרת לחזור בה, במסגרת הערעור, מעמדתה המקורית. נפסק כבר כי "התביעה תשנה מעמדתה בדיון בפני ערכאת הערעור רק אם שוכנעה בקיומם של טעמים כבדי משקל המצדיקים זאת" (דנ"פ 1187/00 מדינת ישראל נ' אופיר פרץ, פ"ד נט(6) 281). טעמים כאלה, כך שוכנענו, לא נתקיימו בענייננו ובדין בחרה המדינה לדבוק בעמדתה המקורית שנבעה, בראש ובראשונה, מן הרצון להקל ככל האפשר ובכל המהירות ממצוקתם של הנפגעים הקשים ביותר בפרשה זו. בהקשר זה ראוי לציין כי ספק אם היה מקום לקבוע בגזר הדין בבית המשפט קמא כי המדינה התעלמה מחובתה להבטיח לאזרחיה דיור נאות – שהרי רשויות המדינה פעלו רבות ונמרצות כדי לסייע לרוכשי הדירות.

הייתי מציע לפיכך, לחבריי, לקבל את הערעור ולהותיר את הסדר הטיעון, אליו הגיעו הצדדים בתיק זה, על כנו.

המשנה-לנשיאה

השופטת א' חיות:

אני מסכימה.

שופטת

השופט י' עמית:

אני מסכים.

שופט

הוחלט כאמור בפסק דינו של המשנה-לנשיאה א' ריבלין.

ניתן היום, ט"ו בתמוז התשע"א (17.7.2011).

שופט

שופטת

המשנה-לנשיאה